



## comentarii critice

**M**EAJUNSUL volumelor colective stă în inegalitatea de ton și în disproporția de viziune. Căci mai mulți autori nu înseamnă mai multă perspicacitate, ci doar mai multă incoerență. Prins în hotarele acestei fatale eterogenități, ochiul îți este silit să sară de la un stil la altul și de la o temă la alta, ca într-o alergare făcută pe un teren accidentat. Toate aceste denivelări epice îți obligă mintea la dureroase adaptări estetice, sub presiunea unor ruperi de ritm pe care umoarea fiecărui autor le imprimă cuvintelor. Și astfel, în locul unei creșteri narative desfășurate sub arcușul unui singur scriitor, te pomenești asaltat când de o diversitate năvalnică și înghesuită, când de o curgere bleagă și astenică, după cum temperamentul din care s-au ivit a suferit variații ale intensității dramatice.

Singurul mod prin care un astfel de bazar epic poate risipi senzația de peștrătură dizarmonică este prezența unor bucăți reușite. E îndeajuns ca, în masa eclectică a studiilor adunate, să dai peste două-trei tresăriri de bun-gust, pentru ca impresia de zbatere zadarnică în vârtejuri de melasă să dispară. Și când ai norocul să descoperi asemenea delicatețe, atunci nu poți decât să te lauzi pentru răbdarea de a fi continuat lectura, neînchizând cartea după primele pagini. Straniu este că gustul textelor reușite se simte imediat. Este ceva, în cadența cuvintelor, în ingeniozitatea lexicală sau în ascuțimea tonului, care împrumută frazei nuanțele unei miresme plăcute.

Volumul coordonat de Alin Gavreliuc, Alin Tat și Ciprian Vălcău are atât defectul inerent unui tom colectiv cât și calitatea pomenită mai sus: câteva trufe risipite într-un steril amalgam tematic. De aceea, chiar dacă dorința autorilor de a-și vedea publicate contribuțiile poate fi înțeleasă până la un punct, obiceiul volumelor făcute în devălmășie ar trebui descurajat, și asta în ciuda posibilității ca, din loc în loc, să dai peste atrăgătoare și inspirate eseuri.

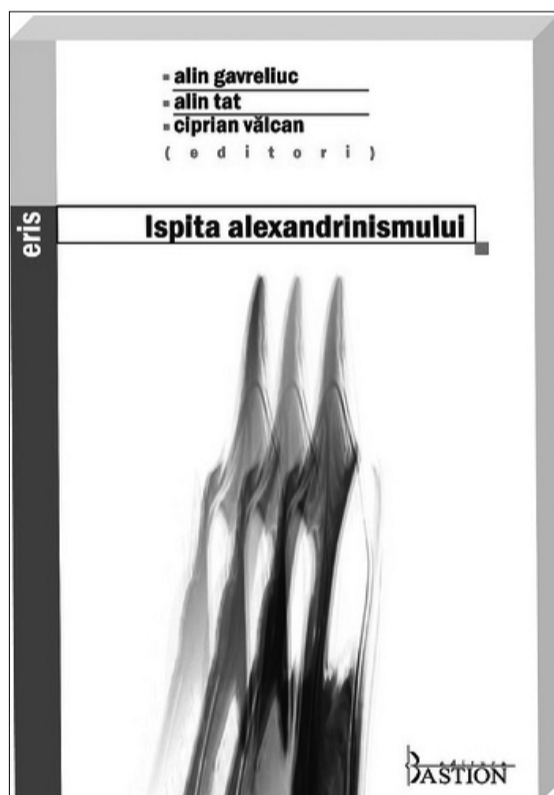
În cazul cărții de față, trei sunt textele care răscumpără deșertăciunea ansamblului: *Leonardo sau mitul omului deasupra vremurilor* (Roxana Melnicu), *Alexandru cel Mare și Sfântul Augustin în armonia arcului și a lirei* (Alexandra Pârvan) și *Inconstanță, ennui, inquiétude. Pascal și Cioran* (Ciprian Vălcău). În rest, majoritatea textelor te indispun prin netezimea nuanțelor și prin platitudinea ideilor. E ca și cum ai călca pe suprafața unor surcele care au fost date la rindea, lăsând privirii suprafața fără asperități a unor texte moarte, lucioase ca lemnul sec al sicriilor făcute la comandă.

Titlul cărții – *Ispita alexandrinismului* – redă ceva din polimorfia ei iritantă. De fapt, el surprinde, în formă concentrată, conținutul volumului. Căci alexandrinismul, ca stare de decadentă a unei culturi, excelează în eclectism, lipsă de vigoare și în rafinement postis. O adiere de sfârșit de lume sleiește motivațiile și inhibă înălțările de gând, mormanul de zorzoane epice neputând compensa sărăcia duhului. Și cam așa se întâmplă cu opul acesta: amestecătura-i de piese are aerul unei cîrpele sterpe, aparținând unor spirite pătrunse de resemnare. De pe coperta a patra a volumului aflăm că „Volumul pe care îl propunem are drept scop familiarizarea cititorilor cu o seamă de personalități tinere cu un rol tot mai pregnant în dezbaterile culturale ale momentului. Pentru a oferi o imagine cât mai coerentă asupra principalelor orientări și individualități propuse de aceasta, coordonatorii au încercat să realizeze o selecție echilibrată, incluzând comparatiști, critici literari, lingviști, specialiști în drept, psihanalisti, teologi sau filosofi, cu toții figuri de prim-plan în domeniile lor.” Cu o astfel de arcă a lui Noe în care încap, se vede bine, cele mai divergente încrengături profesionale, e greu de crezut că selecția poate avea o minimă coerență.

Dar să ne oprim asupra reușitelor. Roxana Melnicu posedă un condei sigur, de mare ușurință descriptivă, ochiul cititorului alunecând cu plăcere de-a lungul frazelor pline de har și vervă. Nu poți decât să regreti că un talent ca cel al Roxanei s-a înghesat la traducerea masivă a lui



## Trei trufe salvatoare



Alin Gavreliuc, Alin Tat, Ciprian Vălcău (coord.), *Ispita alexandrinismului*, Ed. Bastion, Timișoara, 2008, 350 pag.

Freud în limba română, supunându-și darurile unei îndeletniciri de pe urma căreia scriitoarea poate ieși în pierdere. Oricum, textul despre Leonardo da Vinci e frumos, informat și viu. Deloc encomiastic, fără a ni-l înfățișa pe Leonardo după detestabila schemă a geniului providențial lipsit de cusururi, studiul Roxanei Melnicu ne pune în fața unui renescentist proteiform și contradictoriu: pe de o parte, cărturar, om de știință, artist, vrăjitor, inventator, mag, inginer, alchimist și spirit ateu; pe de altă parte, analfabet și nehotărât, dislexic și homosexual, neglijent și superficial, rebel și incult, rătăcios și farsor, capricios și incapabil.

Prodigios în metehne și scriitor în aptitudini, Leonardo a lasat în urmă o galerie bizară de inovații tehnice, numai că toate aceste găselnițe le-a făcut cu prețul neglijării înclinațiilor artistice: „Aproape întreaga posteritate îl acuză pe Leonardo că și-a neglijat arta, că nu și-a terminat lucrările artistice. Unii văd în Leonardo un soi de ratat de lux, care a început în toate domeniile, fără să persevereze în vreunul. Freud a definit chiar un așa-zis «complex al lui Leonardo», pentru a desemna tocmai incapacitatea unui individ de a termina orice proiect pe care și-l propunea. Însă Leonardo nu vroia

**negală prin amestecătura stilurilor, cartea, deși anostă în fond, rezistă prin prospețimea celor trei trufe.**

să termine cu orice preț, ci el plătea orice preț numai ca să termine, respectiv să realizeze opera magică perfectă la care năzuia, indiferent cât ar fi durat acesta. Uneori trebuia să accepte că pentru acest nobil scop unele lucrări erau linii moarte – de ce ar mai fi avut vreun interes pentru ele? Leonardo mai scrie că perfecțiunea nu se obține prin concentrare obsedantă, ci lăsând mintea liberă să colinde, putând astfel ajunge pe tărîmuri nebanuite de invenție.” (p. 160)

Al doilea text remarcabil e cel al Alexandrei Pârvan, *Alexandru cel Mare și Sfântul Augustin în armonia arcului și a lirei*. Potrivit autoarei, regele-soldat (Alexandru) și preotul-poet (Augustin) au avut în comun câteva însușiri și câteva coincidențe biografice. Și chiar dacă unul a mînuit arcul și spada, iar celălalt pana și cuvîntul, asemănările dintre ei sunt izbitoare. Amîndoi au avut un spirit luptător – războinic în cazul lui Alexandru, polemic în cazul gînditorului creștin –, amîndoi împărțeau lumea în două tabere distincte – cei buni și cei răi –, greci și barbari în cazul lui Alexandru, creștini și păgîni în cazul lui Augustin –, amîndoi au avut o viziune universalistă asupra istoriei – omenirea tinde spre formarea unui imperiu unic (Alexandru), spre răspîndirea unei singure biserici (Augustin) –, și amîndoi au visat la unirea Occidentului și Orientului într-o unică civilizație – politică (Alexandru) sau spirituală (Augustin). În fine, câteva coincidențe biografice le-a apropiat destinul. Ambii au suferit pierderea unui prieten de suflet, care le-a provocat un colaps psihic, aruncîndu-i în brațele disperării, și ambii au murit în plin război, în circumstanțe neelucidate: „Pînă și în fața morții îi găsim pe Alexandru și Augustin comportîndu-se similar. Alexandru este atins subit de o boală misterioasă (a cărei identitate nu a fost deplin stabilită) și preț de vreo zece zile starea lui se agravează treptat, însă el nu renunță pînă în ultima clipă de a-și împlini cu strictete obligațiile religioase zilnice, jertfele rituale și baile obișnuite, la fel cum nu renunță la organizarea următoarei sale expediții ce avea să se lanseze peste câteva zile și pentru care dă ordine precise și dispoziții constante, convocînd reuniuni ale generalilor. [...] Nu și-a desemnat nici un succesor, ci, se pare, a spus că lasă tronul «celui mai puternic». Augustin nu lasă la rîndu-i nici un testament, fiindcă nu avea nici o posesie personală, în schimb cere să-i fie prezervată cu atenție opera și biblioteca strînsă de el la Hippona (în mare parte formată din propriile cărți). Deși avea o vîrstă înaintată, și el este lovit ca din senin de o boală mortală indefinită, ca un răspuns la propria rugă de a fi luat din această lume înainte să-și vadă orașul năruit sub furia vandalilor. Augustin plînge și se roagă în singurătate voită, cu psalmii lui David fixați deasupra patului, recitîndu-i necontentit.” (p. 243)

Ciprian Vălcău, un migălos și talentat exeget al operei cioraniene, se apleacă asupra influențelor pe care Pascal le-a exercitat asupra gîndirii lui Cioran. Autorul identifică la Pascal cinci teme pe care, ulterior, exegeții le-au găsit în opera cioraniană: 1) omul e incapabil de cunoaștere; 2) dominat de amor proriu, omul tinde să-și mascheze natura, înfățișîndu-se semenilor într-un travesti avantajos; 3) vanitatea îl îndeamnă la cele mai smintite gesturi pentru atingerea gloriei; 4) singura cale de progres spiritual este ura de sine; 5) omul e condamnat la nefericire, nefericire ilustrată prin trei stări fundamentale: inconstanța, plictiseala și neliniștea. „Omul lui Cioran suferă de aceleași metehne ca și omul lui Pascal, e pîndit de aceeași înspăimîntătoare triadă alcătuită din neliniște, inconstanță și plictiseală, e minat în profunzime de un teribil sentiment al absurdului și de aceea se străduiește din răsputeri să-și mascheze abisul, să ascundă teama care îl macină, rămînînd cît mai la suprafață, asumîndu-și superficialitatea ca un mijloc de evadare. Obstinația lui în refuzul de a se cunoaște pe sine e singura formulă găsită pentru a-și asigura supraviețuirea.” (p. 340)

Iată, așadar, bucățile care scot din monotonie volumul *Ispita alexandrinismului*. Inegală prin amestecătura stilurilor, cartea, deși anostă în fond, rezistă prin prospețimea celor trei trufe. ■